

Dromen over toekomst leidt tot actie

Discussiëren over de toekomst is lastig. Deelnemers aan de workshop toekomstverkenningen landbouw in het Maashorstgebied proberen het toch. Soms gaat het er heftig aan toe. Maar het lukt om gezamenlijke visies te formuleren. De workshop maakt onderdeel uit van het onderzoeksprogramma Multifunctionele bedrijfssystemen.

Heftig gaan de aanwezigen tegen elkaar in. Eén centrale beheerder voor alle natuur in een regio, ook op die van de landbouwbedrijven, werkt niet, vindt een deel. 'Op het moment dat je de verantwoordelijkheid niet bij de mensen zelf legt maar bij een centrale instantie, voelen ze zich ook niet betrokken.' 'Je moet de coördinatie wel bij één instantie leggen', roept een ander er tegen in. Een derde: 'Waar hebben we het nu over? Over een beheerder in de kern van het gebied of in de schil? Echte natuur kan je goedkoper laten beheren door een natuurorganisatie, in de schil beter door boeren.' Maar ook dit roept weerstand op.

>> Belanghebbenden bijeen

Negen mensen in de streek rond Maashorst in Noord-Brabant proberen vandaag, een dag in juni, een toekomstbeeld van de streek te schetsen voor 'natuurlijke landbouw'. Naast deze groep zijn er nog twee groepen die werken aan toekomstvisies, de een voor 'zakelijke landbouw', de ander voor 'landschappelijke landbouw'. Dit op uitnodiging van de onderzoekers van het programma Multifunctionele bedrijfssystemen, die Maashorst als voorbeeldgebied hebben uitgekozen.

Diverse belanghebbenden zijn vandaag uitgenodigd: boeren, onderzoekers, de Rabobank, het waterschap, de provincie en natuurbeschermers. Ze hebben zojuist gehoord hoe de drie extremen in het gebied eruit kunnen zien. Staat zakelijke landbouw voorop, dan zijn landbouw en natuur strikt gescheiden. Bij landschappelijke landbouw richt de landbouw zich op landschapsbeheer en recreatie. Bij natuurlijke

landbouw richt de landbouw zich vooral op natuurproductie. Het gebied bevat een grote kern met alleen natuur die vanwege de kwetsbaarheid soms zelfs afgesloten is voor recreatie.

Deze beelden zijn naar voren gekomen uit interviews die eerder zijn gehouden onder diverse belanghebbenden uit de streek. Vandaag moeten de aanwezigen de beelden concretiseren en bekijken hoe ze stappen kunnen formuleren die uiteindelijk leiden tot het gewenste toekomstbeeld.

>> Een mooie dag

Het is lastig om na te denken over een toekomstbeeld in 2030. Zeker omdat niemand weet wat consumenten en recreanten dan eigenlijk willen. De discussies verhitten de ruimte. De workshopleider Jet Proost, probeert de deelnemers op een andere manier naar de toekomst te leiden. Ieder sluit zijn ogen en Proost vertelt: 'We gaan naar het jaar 2030. Wat zie je als je 's ochtends opstaat, waar woon je, werk je, doe je boodschappen? Het is een mooie dag. Je hebt niet veel omhanden. Je besluit een fietstochtje te maken. Kijk om je heen, wat zie je, wat ruik je...'

Na afloop legt Proost een groot vel papier op tafel. Hierop mag iedereen tekenen of schrijven wat hij voor ogen zag. Iemand tekent een huis en een groot hek. De tekenaar sombert: 'Dat is mijn schrikbeeld, een landhuis met een groot hek eromheen. Heel veel mensen denken aan op vakantie gaan, maar niemand heeft geld over voor de landbouw en het landelijk gebied. Ik zie dode boomstammen, heel mooie vogels,

De workshop in Maashorst is pas het begin van een heel traject. Nu de betrokkenen duidelijk hebben gemaakt welke ideeën ze zien zitten, moeten deze uitgewerkt worden tot daadwerkelijke projecten. Onderzoekers van het programma Multifunctionele bedrijfssystemen coördineren dit. Samen met de regio werken ze de projectvoorstellen uit en dienen die in. De initiatiefnemers bespreken de uitgewerkte projecten met de provincie Noord-Brabant, de Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO) en de Vereniging Maashorstboeren. Een deel van de projecten gaat mogelijk al snel van start. De mensen in het gebied gaan dan het project trekken. De onderzoekers vervullen daarbij een advies- en onderzoeksrol. Zij houden in de gaten of het project vernieuwend blijft en adviseren hoe de weg naar 2030 te bewandelen.

De man op de maan

De toekomstworkshops vormen een belangrijk onderdeel van de vijf onderzoeksprogramma's *Systeeminnovaties plantaardige productiesystemen*. Eerst hebben de vijf programma's gezamenlijk een landelijke workshop gehouden. Hierna zijn vervolgtrajecten voor de afzonderlijke programma's ingezet. Binnen het programma *Multifunctionele Bedrijfssystemen* zijn twee regioworkshops gehouden, waarvan één in Maashorst en één in het westelijk veenweidegebied. In de workshops bedenken belanghebbenden uit de sector met onderzoekers hoe de land- en tuinbouw er in 2030 uit zou kunnen zien. Vervolgens werken ze gezamenlijk zo'n toekomstbeeld verder uit. Daarbij is het essentieel dat deelnemers alle scepsis even opzij zetten en niet te veel denken aan mogelijke bezwaren. Dat is lastig. De deelnemers van de workshops discussiëren, knippen, plakken, tekenen en schrijven. Er komen de meest fantastische toekomstplaatjes uit. Wie wil, kan zulke toekomstbeelden aan gort commentariëren. Maar dat werkt niet. Rob Schreuder van Alterra legt uit: 'Denk aan de eerste man op de maan. Vooraf dacht niemand dat dat mogelijk was. Toch haalde de Amerikaanse president het in zijn hoofd om zo'n doelstelling neer te zetten. Als het doel helder is, kun je kijken welke stappen je moet zetten om over een aantal jaar die man daar te hebben. Zo gaan wij dat ook proberen.' De workshops geven de aanzet. Daarna maken de deelnemers samen met de onderzoekers concrete actieplannen en vervolgtrajecten die wel dicht bij het hier en nu liggen.

maar de landbouw is vertrokken.' Een ander reageert: 'Ik zie minder landbouwbedrijven, met agrarisch natuurbeheer in de bedrijfsvoering. Agrarische natuurverenigingen onderhouden de natuur, ook bij de leden zelf. Het aantal burgerwoningen is toegenomen, maar de harmonie tussen burgers en boeren is zo positief dat er geen hekken nodig zijn.' Dan is het tijd voor ordening. Ieder krijgt vijf kaartjes waarop hij moet schrijven wat op het bedrijf of in het landschap gerealiseerd kan of moet worden. Alle kaartjes komen per thema aan de muur. Dan mag iedereen stemmen, door groene stippen te plakken bij de kaartjes die hem aanspreken. De vijf kaartjes met de meeste stippen zullen aan de groep gepresenteerd worden.

>> Steun voor projecten

De groep natuurlijke landbouw is klaar om de resultaten van die ochtend te presenteren. De groep heeft als topprioriteit het ontwikkelen van een soort omgevingsheffing waarbij burgers meebetalen aan de groene diensten. Daarnaast is samenwerking tussen bedrijven

noodzakelijk, waardoor als het ware regionale bedrijven ontstaan. Er is onverwacht grote bijval van de andere deelnemers voor de ideeën. Drie actiepunten gaat de groep 's middags verder uitwerken tot concrete projecten. Ook de andere twee groepen werken ideeën uit tot een projectidee.

Aan het eind van de dag mogen alle deelnemers 'handtekeningen' uitdelen. Wie zijn naam bij een project zet, zegt daarmee: ik wil minimaal vier uur helpen dit project verder uit te werken. De drie projecten: regionale samenwerking, een voorlichtingscentrum en het ontwikkelen van bedrijfsnatuurplannen bij boeren zelf, krijgen voldoende handtekeningen voor verdere uitwerking. Geen slecht resultaat voor deelnemers die het aan het begin van de dag moeite hadden op één lijn te komen.

Meer informatie:

Workshop Maashorstgebied: Gerko Hopster, PPO, [e gerko.hopster@wur.nl](mailto:gerko.hopster@wur.nl)

Workshop westelijk veenweidegebied: Maarten Kommers, Animal Sciences Group, [e maarten.kommers@wur.nl](mailto:maarten.kommers@wur.nl)

Landelijke workshop: Eric Poot, PPO, [e eric.poot@wur.nl](mailto:eric.poot@wur.nl) of Arend Krikke, PPO, [e arend.krikke@wur.nl](mailto:arend.krikke@wur.nl)